

Sygn. akt I ACa 758/12

Sygn. akt I ACa 758/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 marca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Roman Dziędek (spr.)

Sędzia SA Katarzyna Polańska - Farion

Sędzia SO (del.) Ewa Harasimiuk

Protokolant st. sekr. sąd. Joanna Baranowska

po rozpoznaniu w dniu 7 marca 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.

przeciwko W. S. (1), W. S. (2), G. S. i K. S.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 13 grudnia 2011 r. sygn. akt I C 469/05

1. oddala apelację;

2. zasądza od W. S. (1), W. S. (2), G. S. i K. S. solidarnie na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

3. przyznać r. pr. T. F. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Warszawie wynagrodzenie za pomoc z urzędu udzieloną stronie pozwanej w postępowaniu apelacyjnym w kwocie 5.400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług".

Sygn. akt I ACa 758/12

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 13 grudnia 2011 r. Sąd Okręgowy w Warszawie utrzymał w mocy w części nakaz zapłaty z dnia 23 sierpnia 2004 r. w stosunku do W. S. (1), W. S. (2), G. S. i K. S. co do kwoty 2 453 834,38 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 24 lipca 2004 r. do dnia zapłaty oraz co do kwoty 32 215 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym tytułem kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 7200 zł; w pozostałym zakresie w stosunku do tych pozwanych uchylił nakaz zapłaty i oddalił powództwo oraz orzekł o kosztach postępowania.

W uzasadnieniu wskazał, że powódka (...) spółka z o.o. w W., obecnie – (...) spółka z o.o. w W. wnosil a zasądzenie nakazem zapłaty od pozwanych: (...) spółki z o.o. (dalej – Spółka), W. S. (1), W. S. (2), G. S. i K. S. solidarnie na swoją rzecz kwoty 3 601 500,19 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 24 lipca 2004 r. do dnia zapłaty i kosztami procesu. Powołała się wystawiony przez pozwaną Spółkę weksel, poręczony przez pozostałych pozwanych.

W dniu 23 sierpnia 2004 r. Sąd wydał nakaz zapłaty zgodny z żądaniem.

Nakaz zapłaty jest prawomocny w stosunku do Spółki.

Pozostali pozwani wnieśli zarzuty, wnosząc o uchylenie nakazu zapłaty i oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów procesu. Zarzucili m.in. naruszenie art. 34 i art. 100 prawa wekslowego, a nadto: naruszenie art. 405 i art. 410 k.c., niewyjaśnienie wartości roszczeń pozwanych związanych z dokonanymi spłatami oraz zwróconymi przez Spółkę przedmiotami leasingu.

Kwestionowali wystawienie weksla i jego ważność.

Sąd Okręgowy ustalił, że powodowa Spółka zawarła 25 umów leasingu, z których prawa i obowiązki zostały następnie przeniesione w drodze aneksów do umów z dnia na (...) spółkę z o.o. w Ł.. Były to umowy z lat 1999 – 2001 wraz z aneksami, wekslem (przy każdej z nich) i deklaracją wekslową. Należności powódki były zabezpieczone wekslami in blanco Spółki wraz z poręczeniami wekslowymi pozostałych pozwanych. Co ostatni pozwani podpisali każdy z 25 weksli wystawionych przez Spółkę oraz deklaracje wekslowe.

Sąd ustalił daty wystawieni poszczególnych weksli .

W dniu 6 października 2003 r. zostało zawarte porozumienie pomiędzy powodem a Spółką w sprawie restrukturyzacji spłat rat leasingowych.

Ponieważ leasingobiorca popadł w zwłokę w spłacie należności powodowa spółka rozwiązała w dniu 2 lipca 2004 r. wszystkie umowy leasingu oraz pismami z dnia 2 lipca 2004 r. wezwała do zapłaty należności. Następnie, w dniu 16 lipca 2004 r. wezwała pozwanych do wykupu jednego z weksli z terminem i miejscem płatności określonym zgodnie z deklaracjami wekslowymi. Kwota weksla określona została jako suma należności wynikających ze wszystkich umów, o czym pozwani zostali powiadomieni w tym wezwaniu.

Powodowa spółka wypełniła weksel z datą najwcześniejszej deklaracji wekslowej, tj. na dzień 23 września 2003 r. wystawionej do umowy leasingu nr K 21222.

Zapłata nie nastąpiła.

Stan zadłużenia pozwanej Spółki na datę wypowiedzenia umów wyniósł 3 555 482,88 zł. Natomiast ze sprzedaży przedmiotów leasingu powódka uzyskała kwotę 1 101 648,50 zł.

W tym stanie faktycznym Sąd uznał, że roszczenie jest częściowo usprawiedliwione.

Odnosząc się do podniesionych w zarzutach naruszeń prawa wekslowego Sąd Okręgowy wskazał, że weksel zawiera wszystkie niezbędne elementy weksla własnego i został prawidłowo wypełniony przez stronę pozwaną.

Roszczenie powoda obejmowało sumę roszczeń ze wszystkich umów , a zabezpieczenie mogło być dochodzone do wysokości sumy tych roszczeń. Nie miała znaczenia literalna niezgodność klauzul ustanawiających zabezpieczenie ze sposobem realizacji zabezpieczenia przez wierzyciela. Nie miało – zdaniem Sądu znaczenia, czy wierzyciel realizował zabezpieczenie za pomocą jednego, czy 25 weksli, Natomiast pozwani jako poręczyciele nie zakwestionowali swoich podpisów na wekslu.

Odnosząc się natomiast do zarzutów naruszenia art. 405 i art. 410 k.c. Sąd pierwszej instancji zauważył, że w istocie w części zarzut ten był usprawiedliwiony, mający oparcie w art. 709¹⁵ k.c. W zakresie ustalenia korzyści, jakie powód uzyskał, na skutek wcześniejszego rozwiązania umowy, Sąd oparł się na opinii biegłego sądowego Ł.. Kwotę zadłużenia należało pomniejszyć o korzyść powódki na skute sprzedaży przedmiotów leasingu – tj. 1 101 648,50 zł, co dało kwotę 2 453 834,389 . W tym tylko zakresie nakaz zapłaty został utrzymany w mocy, a w pozostałej części powództwo zostało oddalone.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c.

Od tego orzeczenia w części utrzymującej nakaz zapłaty w mocy oraz co do kosztów procesu w kwocie 32 215 zł apelację wnieśli pozwani S.. Zarzucili Sądowi Okręgowemu:

- poczynienie sprzecznych ustaleń faktycznych co do prawidłowego wypełnienia weksla;
- naruszenie art. 101 prawa wekslowego,
- naruszenie przepisów postępowania – art. 485 § 2, art. 495 § 3 k.p.c., art. 100 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c.,
- wadliwe ustalenie, że zobowiązanie Spółki wynosi kwotę 2 453 834,38 zł.

Wnieśli o zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez uchylenie nakazu zapłaty wobec pozwanych S. w całości i oddalenie powództwa w całości ewentualnie uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tej części do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja nie jest uzasadniona, chociaż podzielić należało zarzut pozwanych, że doszło do nieprawidłowego powołania art. 98 k.p.c., zamiast art. 100 k.p.c. oraz naruszenia - w zakresie kosztów procesu - art. 328 § 2 k.p.c.

Mimo tych wadliwości orzeczenie także w tej części odpowiada prawu.

Nietrafny był zarzut naruszenia art. 101 prawa wekslowego. Przede wszystkim dlatego, że weksel zawiera wszystkie wymagane przez ten przepis elementy. W szczególności zaś pozwani S. nie zakwestionowali swoich podpisów jako poręczycieli wekslowych.

Nietrafne były też pozostałe zarzuty naruszenia prawa procesowego, powiązane z zarzutem wadliwego ustalenia należności, na które wypełniono weksel.

Jako, że weksel spełniał wszystkie istotne warunki, dla uznania go za weksel własny, brak było podstaw do wysuwania zarzutów naruszenia art. 485 § 2 k.p.c.

Nietrafny był również zarzut naruszenia art. 493 § 3 k.p.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego rozważana była kwestia dopuszczalności powoływania się przez posiadacza weksla na stosunek podstawowy w celu utrzymania nakazu zapłaty w tzw. drugiej fazie postępowania na podstawie weksla.

Podkreślając obowiązującą w postępowaniu nakazowym zasadę zakazu zmiany powództwa przez wierzyciela wekslowego (art. 495 § 2 k.p.c.), dopuszcza się jednocześnie wyjątki; jeżeli już w pozwie inicjującym tzw. pierwszą fazę postępowania nakazowego powód obok weksla gwarancyjnego przedstawia także fakty i dowody uzasadniające roszczenie podstawowe albo przytacza fakty i dowody w odpowiedzi na zarzuty pozwanego. Powstaje wówczas możliwość utrzymania przez sąd nakazu zapłaty w mocy w razie niezasadności roszczenia wekslowego, a wykazania zasadności roszczenia ze stosunku podstawowego (por. uchwała połączonych Izb Sądu Najwyższego: Izby Cywilnej oraz Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 24 kwietnia 1972 r., III PZP 17/70, OSNCP 1973, nr 5, poz. 72).

Z kolei w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 1997 r. (I CKN 48/97, OSNC 1997/9/124) podzielono stanowisko, że po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty, wydanego na podstawie weksla gwarancyjnego, spór z płaszczyzny stosunku prawa wekslowego przenosi się na ogólną płaszczyznę prawa cywilnego, a strony mogą powoływać się na podstawy faktyczne i prawne wynikające z łączącego je stosunku prawnego, który jest źródłem dochodzonego przez powoda roszczenia cywilnoprawnego nawet jeśli okaże się, że roszczenie wekslowe nie istnieje. W wyroku z dnia 24 października 2000 r. (V CKN 136/00, OSNC 2001/6/89) potwierdził, że na tym etapie postępowania sąd może uwzględnić tzw. stosunek podstawowy, jednak nie ma obowiązku działać w tym zakresie z urzędu (podobnie w wyroku z dnia 10 kwietnia 2002 r., IV CKN 948/00, nie publ. poza bazą Lex nr 55491), a w wyroku z dnia 7 czerwca 2001 r. (III CKN 394/00, nie publ. poza bazą Lex nr 548749).

W niniejszej sprawie, powódka co prawda w pozwie nie przywołała okoliczności ze stosunku podstawowego (k. 2 – 4), lecz uczyniła to w piśmie będącym odpowiedzią na zarzuty pozwanych (k. 439 i nast.)

W szczególności powódka wykazała, że do wypełnienia weksla doszło w wyniku rozliczenia 25 umów leasingu, które zostały wypowiedziane, a za długi leasingobiorcy (Spółki) odpowiadają także pozwani, jako poręczyciele wekslowi.

Kwestia prawidłowości wypełnienia weksla została zasadniczo poprawnie oceniona przez Sąd pierwszej instancji, który uznał, że pozwani zobowiązali się wekslowo (poręczyli) całość zobowiązań Spółki ze wszystkich umów leasingu.

Taka ocena wynika z niespornego faktu w sprawie (ale także wykazanego przez powódkę), że pozwani poręczyli wekslowo wszystkie zobowiązania umowne Spółki (25 umów) i – jak trafnie zauważyła powódka (k. 852), nie podpisywali odrębnych deklaracji wekslowych. W istocie więc to niepisane porozumienie wekslowe upoważniało remitenta do wypełnienia weksla lub weksli co do wszystkich zobowiązań Spółki, za które poręczyli pozwani S.. Tak też się stało; powodowa spółka wypełniła tylko jeden weksel.

Kwestia wysokości zadłużenia, a tym samym i zakres odpowiedzialności pozwanych, była przedmiotem badania Sądu. W tym zakresie Sąd oparł się na opinii biegłego sądowego Ł. i na jego wyliczeniach (k. 1773). Tych wyliczeń, korzystnych dla pozwanych, ci ostatni skutecznie nie podważyli.

W konsekwencji korekty należności powódki, poprzez pomniejszenie ich o korzyści uzyskane z sprzedaży przedmiotów leasingu, Sąd Okręgowy uchylił w części nakaz zapłaty i powództwo oddalił (pkt II), a w pozostałej części utrzymał w mocy nakaz zapłaty (I.). Ustalenia i ocena w tym ostatnim przedmiocie jest podzielana przez Sąd Apelacyjny, a pozwani nie zgłosili rzeczowych zarzutów.

Orzekając o kosztach procesu Sąd pierwszej instancji wadliwie przywołał art. 98, gdy tymczasem zachodziły podstawy do zastosowania art. 100 in fine k.p.c. Pozwalał on obciążyć pozwanych w całości kosztami procesu, w tym kosztami sądowymi związanymi z opinią biegłego sądowego (pkt III sentencji).

Od oceny Sądu zależało, w jakim stopniu należy pomniejszyć zobowiązania pozwanych poręczycieli wekslowych. Koszty sądowe rozliczenia zobowiązań ze stosunku podstawowego były ponoszone przez powódkę i Sąd Okręgowy w całości obciążył nimi pozwanych, co mieściło się w jego autonomii w tym zakresie.

Z tych wszystkich względów, na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.

O kosztach procesu w instancji odwoławczej Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. zasądzając na rzecz powódki wynagrodzenie adwokackie w stawce minimalnej.